

Dintre dels tribunals eclesíastics, hi ha el de primera instància, que és el tribunal judicial diocesà de Lleida; el de segona, que és el metropolità de Tarragona, i el d'última, que és el de la Rota de Madrid. Això és a Espanya, que tenim un privilegi, d'altres països han de recórrer a Roma en tercera instància.

Qui conforma aquests tribunals?

Són tres jutges col·legiats, el vicari judicial, el secretari notari i jo, la defensora del vincle. És una terna de jutges rotatius. El jutge és el bisbe, però pot encarregar la tasca de conformar la terna de jutges del tribunal al vicari judicial. Aleshores, en aquest tribunal hi ha el bisbe o el vicari judicial, els jutges i jo, la defensora del vincle. Els jutges acostumen a ser clergues però arran de la reforma del papa podrien actuar laics de jutges també. El que no pot fer el laic és de ponent, de jutge instructor.

Posem-nos en el supòsit que una parella vol la nul·litat, què ha de fer?

Han de presentar una demanda pel dret canònic al tribunal de primera instància. Es pot donar el cas que ho facin de mutu acord, els dos, una part, o que ho faci l'home o la dona sense el consentiment del cònjuge. A la diòcesi de Lleida fem una cosa pionera i exclusiva que és celebrar una reunió prèvia a la presentació de la demanda en la qual es troben les parts demandants i el vicari judicial. L'actor exposa els motius pels quals vol demanar la nul·litat i el vicari judicial fa una primera avaluació per saber si hi ha fonament o no per presentar la demanda. Fins ara això feia estalviar temps i diners, tot i que ara, amb la gratuïtat del procés, el que permetrà és seguir estalviant temps. El 90 per cent de les causes tenen motiu de nul·litat. Després de la trobada, el vicari judicial precisa el dubi, és a dir, els cànons pels quals poden demanar la nul·litat. I es tira endavant la demanda per escrit.

Què és el dubi?

Els capítols del dret canònic judicial pels quals es considera que aquesta persona pot obtenir la nul·litat. El dubi el posa el vicari judicial i, un cop s'ha redactat, el que es fa és posar-se en contacte amb l'altra part. Generalment, la demanda per nul·litat la presenta una de les parts, així que s'ha de notificar a l'altra per donar-li l'oportunitat a defensar-se, mostrar consentiment o oposició. La part pot contestar per escrit, es pot personar o no pronunciar-se. Si després de notificar-ho dos vegades per carta certificada no es manifesta, el tribunal fa un decret que està absent de judici i el procés continua. Funciona com un judici civil, podríem dir. El procés inclou la citació de testimonis. Depenent del motiu de la nul·litat es poden presentar proves pericials. Si té una malaltia mental, per exemple, l'actor podria aportar un certificat mèdic d'un psicòleg o psiquiatre i fins i tot pot declarar davant del tribunal. Això

és la prova plena, una novetat del decret del papa. Si declara un mossèn, un expert en la matèria, etc. En el cas dels maltractaments físics i psíquics també aporten sentències judicials, és una prova documental que dóna fe del motiu de nul·litat. I tot tipus de maltractament és causa de nul·litat. Normalment, el demandant aporta testimonis i l'altra part, que generalment no vol la nul·litat, no aporta testimonis. Ha passat un parell de vegades des que sóc defensora del vincle, i ho sóc des de fa 16 anys. S'ha de tenir en compte que la majoria de persones que presenten demanda ja estan separats i divorciats judicialment per lo civil.

Es pot demanar la nul·litat abans de divorciar-se?

Sí, i de fet el decret del tribunal diocesà podria presentar-se com a prova en un procés judicial civil. Com que els processos que seguim s'ajusten al del dret civil, en el sentit que donem

oportunitat d'expressió i defensa a les parts, requerim l'aportació de proves i testimonis i tot està contrastat, doncs pot ser vinculant perquè el procés de divorci sigui més àgil i ràpid, també. Resumint-ho, es pot demanar la convalidació de nul·litat al civil. Això no ens ha passat mai, però potser que ara es pugui donar el cas.

Quins són els motius principals de nul·litat amb els quals es troben?

Fonamentalment la immaduresa, poca reflexió, poca valoració, manca de llibertat interna, personalitats no complementàries... Un embaràs durant el festeig que no estava previst, no pensar en projectes de futur com els fills que tindran, quina educació voldran per als fills...

Una altra de les facilitats que ha posat el papa per demanar la nul·litat és que no és necessari fer-ho a la diòcesi en la qual et vas casar, veritat?

Sí, varia el fur competent, el territori al que pots presentar la demanda. Pots fer-ho en el teu lloc de residència, on et vas casar o allà on tens les proves que aportaràs al tribunal. Hi ha més flexibilitat. Un altre punt interessant és l'aparició del procés breu.

La "nul·litat exprés" de la qual es parla?

Quan es tracta d'una demanda conjunta, en què les dos parts donen consentiment. Són casos amb motius que estan molt clars i se sustenten de proves pericials irrefutables. En aquests processos breus, el bisbe fa de jutge únic i decreta la nul·litat en 45 dies.

Creu que augmentaran molt les peticions de nul·litat?

Sí. En un mes i escaig ja hem tingut la meitat de sol·licituds que en tot l'any passat aproximadament.

“En 16 anys que fa que sóc defensora del vincle, solament he detectat dos muntatges per demanar la nul·litat”

ROSER SABANÉS

